

Možno používate občiansky preukaz v rozpore so zákonom a ani o tom neviete

Damián König →

05:45

V peňaženke ju má každý z nás. Plastová kartička, známa tiež ako občiansky preukaz, je povinnou výbavou každého občana. Preukaz totožnosti nie je majetkom jeho držiteľa, ale Slovenskej republiky a každý občan má podľa zákona povinnosť „chrániť občiansky preukaz pred stratou, odcudzením, poškodením alebo zneužitím.“ Nieкто by sa nazdával, že k zneužitiu jeho občianskeho nikdy nedošlo, no veľmi sa mylí.

Občiansky preukaz naberá význam najmä vďaka trendu elektronizácie. Hádám je už každému známe, že okrem osobných údajov a fotografie preukaz totožnosti obsahuje aj čip, ktorý sprístupňuje tomu, kto ho má v rukách, mnohé ďalšie citlivé údaje, teda prístup k elektronickej komunikácii vrátane biometrických údajov fyzickej osoby. Občiansky preukaz môže obsahovať napríklad aj údaje týkajúce sa zdravia jeho držiteľa, teda údaje, ktoré je zákonom zakázané spracúvať až na niektoré výnimky.

O tieto citlivé dáta sa vedie čoraz urputnejší boj a európska aj národná legislatíva prirodzene reagujú. Ustanovujú mnohé povinnosti a obmedzenia pre tých, ktorí ich spracúvajú, pričom aj informátor na vrátnici, ktorý od vás preukaz totožnosti požaduje pri vstupe do budovy, sa ľahko dopustí konania, ktoré by sa považovalo za porušenie zákona.

Odpísať údaje áno, skenovať určite nie

Veľmi často požaduje občiansky preukaz personál pracujúci pri vstupe do budovy na informáciách či hoteloch. Tí identifikujú

každého, kto jednorazovo do budovy vstupuje. Najčastejšie si pýtajú občiansky preukaz. Na tom by nebolo nič nezákonného, práve naopak, záujem prevádzkovateľa identifikovať vstupujúce osoby je jeho základným bezpečnostným opatrením.

Informátor či recepčný však určite nemôže identifikačný doklad automaticky bez upozornenia naskenovať do internej elektronickej databázy. No často to robí a dokonca takým spôsobom, že si to väčšina ľudí ani nevšimne.

Dôležitým oporným bodom je v tomto prípade jedna zo základných zásad spracúvania osobných údajov uvedená v paragrafe osem aktuálneho zákona na ochranu osobných údajov fyzických osôb, známa tiež ako „zásada minimalizácie“. Tá určuje, že „spracúvané osobné údaje musia byť primerané, relevantné a obmedzené na nevyhnutný rozsah daný účelom, na ktorý sa spracúvajú.“

„Overenie totožnosti dotknutej osoby nezakladá automaticky nárok prevádzkovateľa na vykonávanie spracovateľských operácií za účelom zhotovovania fotokópií alebo skenovania údajov z identifikačných dokladov. „Ide o dve rozdielne spracovateľské operácie v jednom účele spracúvania“ uviedol odborník na spracovanie osobných údajov a kybernetickú bezpečnosť Roman Václav.

Podľa jeho slov musí existovať príslušný právny predpis, ktorý výslovne umožňuje prevádzkovateľovi skenovanie identifikačných dokladov, ako je umožnené napríklad bankám, súdom či Zboru väzenskej a justičnej stráže. V prípade komerčných organizácií pri vstupe do budov by prevádzkovateľ musel preukázať právny základ spracúvania a k tomu disponovať platným „testom proporcionality“. Ten by preukázal, že záujmy prevádzkovateľa neprevažujú nad právami a záujmami dotknutej osoby, čo je v prípade skenovania dokladov problém preukázať.

„Nazdávam sa, že popri dobrovoľnom, nevynútenom súhlase dotknutej osoby je jedinou možnosťou prevádzkovateľa

používanie certifikovaných technických a informačných prostriedkov, ktoré všetky snímané údaje ukladajú výhradne v anonymizovanej forme a takéto zariadenie disponuje certifikáciou anonymizácie od autorizovaných skúšobní v EÚ respektíve dozorného orgánu. Toto je však vysoko nepravdepodobné a výnimočné," pokračuje Václav.

Ani zamestnávateľ často nemá právo skenovať občiansky preukaz

Fotokópiu vašich identifikačných dokladov nemôže dokonca požadovať ani váš zamestnávateľ. Opäť tak, ako pri vstupe do budovy, ani na účely identifikácie zamestnanca, nahlásenia do poisťovne či vyplácania mzdy zamestnávateľ nemá právo uchovávať kópiu vášho dokladu totožnosti. Na zisťovanie osobných údajov má slúžiť vstupný dotazník, správnosť uvádzaných údajov má povinnosť príslušný zamestnanec ako oprávnená osoba skontrolovať, ale opäť neexistuje dôvod na skenovanie alebo vyhotovovanie fotokópií týchto dokladov.

„Výnimkou môžu byť fotokópie špeciálnych preukazov dokladujúcich kvalifikáciu zamestnanca. Napríklad v prípade vodiča vysokozdvížneho vozíka a viazača bremien či vodiča z povolania vo všeobecnosti. Tam je právnym základom na uchovávanie kópie dokladu napríklad zákon o BOZP, nie svojvôľa zamestnávateľa," dodáva Václav.

Odborník sa zároveň domnieva, že ak by zamestnávateľ trval na zhotovení fotokópie identifikačného preukazu a svoju požiadavku podoprel napríklad formou dobrovoľného súhlasu dotknutej osoby, nemá na to oprávnenie. Zamestnávateľ totiž porušuje základnú zásadu minimalizácie spracúvania, pretože nevie preukázať minimálny rozsah spracúvaných osobných údajov na dosiahnutie účelu spracúvania.

„Zároveň vykonáva neprimeraný nátlak na zamestnanca z pozície zamestnávateľa, ktorý je identifikovateľný v existujúcich judikátoch, ale aj v Zákonníku práce. Keďže ide o

vyslovenie súhlasu, dotknutá osoba má právo takého spracúvanie odmietnuť “ uviedol Václav.

Občiansky ako záloha? Určite nie

Niektorí obchodníci si občiansky preukaz vypýtajú ako formu zálohy. Chcete si napríklad vypožičať pod zjazdovkou lyže a prevádzkovateľ požičovne vám povie, že okrem platby mu musíte nechať váš občiansky preukaz, ktorý vám vráti v prípade, ak lyže vrátite. Takáto požiadavka je v rozpore so zákonom.

„Občiansky preukaz sa nesmie odovzdať alebo prijať ako záloh a nesmie sa odovzdať ani odobrať pri vstupe do objektu alebo na pozemok a nesmie sa odovzdať ani odobrať v súvislosti s poskytovaním služieb. To neplatí, ak je to nevyhnutné pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Občan nesmie ponechávať občiansky preukaz ako záloh ani pri svojom pobyte v zahraničí,“ hovorí zákon o občianskych preukazoch.

Podľa odborníka môže človek v situácii, ak by mu hocikto občiansky preukaz zadržal, žiadať o vysvetlenie a v krajnom prípade privolať políciu. Skutočne nejde o banalitu. Preukaz totožnosti je veľmi dôležitý doklad a občan má podľa zákona nielen právo, ale povinnosť ho chrániť.

Pozor si treba dávať aj v súvislosti s revízormi. V takýchto situáciách platí, že „cestujúci je povinný preukázať sa preukazom totožnosti označenej osobe oprávnenej kontrolovať prepravné doklady, ak sa počas prepravy nemôže preukázať platným prepravným dokladom a neuhradí cenu cestovného a prirážku k cestovnému na mieste,“ ako hovorí zákon o cestnej doprave.

Redaktor Štandardu bol sám svedkom toho, že si revízor v Bratislave pýtal výhradne občiansky preukaz a zadržoval ho až do momentu, keď mu čierny pasažier uhradil pokutu na nasledujúcej zastávke. Dopustil sa revízor v tomto prípade dopustiť neoprávneného konania?, pýtali sme sa Dopravného podniku Bratislava. Odpoveď na túto otázku sme zatiaľ nedostali..

Pýtajte sa, namietajte, máte na to právo

Nejednému z nás sa už stalo, že v obchode či reštaurácii dostal niečo, čo si nežiadal. Na odľahčenie jeden príbeh.. Jedného dňa som otcovi v reštaurácii objednal latte macchiato a namiesto neho mi prišlo espresso macchiato. Napriek tomu, že som žil v Taliansku a dobre viem, aký je rozdiel medzi oboma kávami, nič som nenamietal a bez slova zaplatil. Bolo mi to trápne. No nemalo by to tak byť.

Pri ochrane vašich osobných údajov pritom vôbec nejde o banalitu, akou je káva. Ktokoľvek si od vás požaduje vaše osobné údaje či občiansky preukaz a chce s ním manipulovať, má zároveň podľa zákona na ochranu osobných údajov povinnosť vás informovať, na aký účel, v akom rozsahu, na akom právnom základe a v akej lehote bude vaše osobné údaje spracúvať. A vy máte v mnohých prípadoch právo voči takémuto spracúvaniu namietat.

Všetky informácie týkajúce sa spracúvania ochrany osobných údajov je prevádzkovateľ povinný publikovať formou informačnej povinnosti na svojom webovom sídle či vo verejne prístupných priestoroch organizácie v tlačenej podobe, aby preukázateľne informoval všetky dotknuté osoby. Zároveň má občan právo všetky svoje osobné údaje a osobné doklady chrániť pred nezákonných spracúvaním, pozmeňovaním alebo manipuláciou a dožadovať sa informácií o ich spracúvaní.

„V prípade akéhokoľvek podozrenia na takéto negatívne javy má právo človek na mieste žiadať prítomnosť a vysvetlenie určenej zodpovednej osoby v organizácii, jej štatutára či ním poverenej osoby. Alebo sa priamo obrátiť na dozorný orgán, ktorým je Úrad na ochranu osobných údajov SR,“ vyjadril sa odborník Roman Václav.

Slovenský Trestný zákon považuje ochranu osobných údajov za chránený záujem, preto sa neoprávnené nakladanie s osobnými údajmi môže klasifikovať aj ako trestný čin. V prípade vážneho

podozrenia z takéhoto konania je potrebné kontaktovať príslušné oddelenie Policajného zboru.

O autorovi

Damián König